

CONSILIUL JUDEȚEAN ARGES
MUZEUL JUDEȚEAN ARGES

10727

SE APROBĂ,
PREȘEDINTE
ION MÎNZÎNĂ

AVIZAT DE LEGALITATE,
SECRETAR GENERAL AL
JUDEȚULUI
IONEL VOICA

NOTA CONCEPTUALĂ

1. Informații generale privind obiectivul de investiții propus

Obiectivul de investiții propus este: „*Reabilitarea, conservarea și punerea în valoare a castrului roman JIDAVA (JIDOVA)*”.

Prin acesta se urmărește realizarea lucrărilor de restaurare a castrului (Porta Praetoria), intervenții de reconsolidare a structurilor restaurate între anii 1970-1980, punerea în valoare și includerea în circuitul de vizitare a „clădirii ofițerilor” și apartamentului centurionului din baraca militară aflată în *raetentura dextra*, reabilitarea muzeului și dotarea cu tehnică multimedia și a unui centru de studii a Limes-ului Transalutan”.

Beneficiarul investiției este județul Argeș prin Consiliul Județean Argeș care, în calitate de ordonator principal de credite, intenționează să acceseze fonduri în cadrul Planului Național de Redresare și Reziliență al României - Investiția 1 – Promovarea celor 12 rute turistice/culturale, Componenta 11 – Turism și cultură.

Situl de la Câmpulung – „Jidova”, cu suprafață totală de 19740 mp, este cuprins în Lista monumentelor istorice din județul Argeș, actualizată prin Ordinul ministrului culturii nr. 2.828/2015, astfel:

La nr. curent 8, cu codul AG-I-m-A-13357.01 figurează „Castrul de pământ”, fortificație cu val de pământ situată la circa 300 m sud față de cea de piatră, identificată de Grigore Tocilescu și Pamfil Polonic, cercetată parțial în anii 1987-1989, cu dimensiuni: 65 × 60 m; valul realizat din gllii cu iarbă (*cespites*); încoronat de un mic șanț în formă de V, larg de 2,20-2,30 m și adânc de 0,70-0,80 m; datând din epoca războiului dacic al lui Traian.

- La nr. curent 9, cu codul AG-I-m-A-13357.02 figurează „Castrul de piatră” datat la sfârșitul secolului II și începutul secolului III d. Hr.

- La nr. curent 7, cu codul AG-I-s-A-13357 figurează „Limes Transalutanus”, municipiul CÂMPULUNG, cartier „Pescăreasa”, de-a lungul DN7, Sectorul nordic al Limesului Transalutanus.

Castrul cu zid de piatră de la Jidova este cunoscut încă de la sfârșitul secolului al XVII-lea, după ce Luigi Ferdinand de Marsigli, ofițer de geniu în armata austriacă, vizitează mai multe situri romane din Oltenia și ajunge și la Cîmpulung-Muscel. Aici, consemnează o fortificație sub numele de „Sidova”, desigur o formă coruptă de la „Jidova”, denumirea pe care o dădeau localnicii zonei cu ruine. La mijlocul secolului al XIX-lea, castrul avea să fie răscolit de C. D. Aricescu, așa cum aflăm din lucrarea sa *Istoria Cîmpulungului, prima reședință a României*. Același autor, dorind să acrediteze ideea existenței unei așezări dacice anterioare castrului, a transformat denumirea din „Jidova” în „Jidava” (davă = așezare dacică, cetate), aceasta din urmă răspândindu-se mai ales în mediul cult.

Totodată, în perioada interbelică, Dumitru Tudor, specialist în istorie romană și arheolog, perpetuează asiduu denumirea de Jidava în lucrările sale, astfel că și în ziua de azi încă persistă o oarecare utilizare dublă a termenului.

Castrul roman este amplasat pe malul drept al Râului Târgului, într-o zonă colinară cu mare potențial turistic, în partea sudică a municipiului Cîmpulung-Muscel, un oraș cu numeroase vestigii istorice și arheologice.

Accesul în incinta sitului Jidova este deosebit de facil, prin intermediul auto rutei europene E 574 Pitești-Brașov și a căii ferate Pitești-Cîmpulung Muscel, căi de comunicație care trec prin imediata apropiere a castrului, la 80 m vest.

Castrul roman de la Jidova face parte lina de fortificații din vestul Munteniei, cunoscută în publicațiile de specialitate sub denumirea de *Limes Transalutanus*; aceasta se întindea de la Dunăre până în fața pasul Rucăr-Bran, pe o lungime de 235 km, fiind compusă dintr-un șir de castre, legate printr-un drum și protejate dinspre răsărit de un val de pământ, cunoscut popular cu denumirea de „Troian”. Dintre castrele aparținând acestei linii de fortificații, singurul de piatră este cel de la „Jidova”.

Primele săpături arheologice au fost efectuate în anul 1876 de către Dimitrie Butculescu. Săpături mai ample a făcut în 1901 Pamfil Polonic, din dispoziția lui Gr. Tocilescu (directorul Muzeului Național de Antichități). Din notele manuscrite ale lui Polonic (păstrate la Biblioteca Academiei Române), se cunoaște un prim plan al castrului, pe care sunt figurate și două edificii din zona centrală: *principia* (clădirea comandamentului) și *horreum* (magazia de cereale).

Săpături sistematice aveau să înceapă abia în anul 1962, sub conducerea lui Emilian Popescu (Institutul de Arheologie din București) la început în colaborare cu Muzeul orășenesc Câmpulung, apoi, din 1964 până în prezent, în colaborare cu Muzeul județean Argeș. În urma acestei colaborări, s-au întreprins cercetări privind cunoașterea sistemului de fortificație (zid de incintă, *agger*, *fossae*, *porta decumana*, turnurile de incintă), dar și stratigrafia interioară. S-a identificat din nou și scos la lumină cele două edificii din zona centrală, menționate mai sus, la care s-au făcut lucrări de conservare.

De asemenea, în spațiul dintre *horreum* și *principia*, s-a identificat un edificiu mai mic având instalație de încălzire (hypocaust), numită provizoriu „clădirea ofițerilor”. Totodată, între clădirea comandamentului (*principia*) și zid de incintă (*latus principiorum sinistrum*), s-au cercetat urmele altei construcții (comparabilă, ca dimensiuni, cu *horreum* și *principia*), având în partea de nord mai multe camere cu hypocaust), posibil casa comandantului (*praetorium*).

Recent, în anii 2010-2015, în spațiul dintre *horreum* și *principia*, au fost reluate cercetările arheologice. Acestea au adus date importante cu privire la cronologia castrului de piatră. Astfel, s-a observat că inițial spațiul dintre cele două edificii de piatră a fost ocupat de o construcție de lemn, distrusă în urma unui incendiu. Ulterior acestui eveniment, produs cel mai probabil în anii 246-247, dărâmăturile au fost evacuate, iar în jumătatea de nord a suprafeței a fost construită clădirea cu hypocaust, dublu absidată, așa numita „clădire a ofițerilor”. În momentul de față cercetările arheologice au ca obiect „casa comandantului” (*praetorium*). Și în acest caz, reluarea cercetărilor arheologice a arătat că în zona de nord și est, clădirea se extinde, iar din nevoia de spațiu sunt dezafectate structuri mai vechi. În aceste condiții, planul clădirii pretoriului apare mult mai amplu.

Cantitatea mare de material arheologic rezultată din săpăturile arheologice întreprinse în perioada 1964-1970, dar și faptul că în incinta castrului existau construcțiile care adăpostiseră sediul Întreprinderii Miniere, au făcut posibilă înființarea, în 1970, a unui muzeu de sit. De la început, el a fost gândit ca un muzeu al *Limes*-ului *Transalutan*.

Pe lângă această inițiativă, începând din anul 1985 a fost domarat un proiect de restaurare și reabilitare a castrului. El a fost pus în operă doar parțial, respectiv, au fost dezvelite și consolidate poarta principală (*porta praetoria*), cele două *portae principales*, s-a degajat zidului de incintă de pe latura de sud și au fost făcute lucrările de reconstituire parțială a acestui zid (împreună cu un turn de curtină și a parterelor turnurilor porții principale – *porta praetoria*). Proiectul își propunea reconstituirea integrală a laturii sudice a castrului.

Necesitatea și oportunitatea obiectivului de investiții propus

Castrul de piatră de la Jidova măsoară 132,35 × 98,65 m; cota maximă păstrată a zidului este de 1,90 m (relativ bine conservat); colțurile sunt rotunjite. Cele patru porți (*praetoria*, *decumana*, *principalis dextra* și *principalis sinistra*) sunt flancate de turnuri; alte zece turnuri s-au identificat pe curtină, în porțiunile dintre cele patru porți și colțuri. La

exterior, castrul este protejat de două șanțuri în formă de V, primul fiind larg de 6 m și adânc de 2,10 m, celălalt larg de 3 m și adânc de 1 m.

Accesul în castru se făcea prin patru porți, respectiv:

- *Porta Praetoria* (poarta principală de intrare), orientată spre sud;
- *Porta Decumana* (poarta de ieșire), spre nord;
- *Porta Dextra* (poarta laterală dreapta), spre vest;
- *Porta Sinistra* (poarta laterală stânga), spre est.

Zona centrală a castrului era ocupată de clădirea comandamentului (*principia*) și hambarul de cereale (*horreum*); între acestea două, o construcție mai mică, prevăzută cu *hypocaustum* („clădirea ofițerilor”); între *principia* și latura de est, s-a identificat o altă construcție, având în partea de nord cinci camere prevăzute cu instalație de *hypocaustum* (*praetorium*). Din 1991 s-au început săpăturile în *retentura dextra*, unde au fost identificate două barăci militare. În capătul de vest al uneia dintre ele, s-a conservat pavajul de cărămidă și alte structuri care descriau planul apartamentului unui centurion. Tot în această încăpere, în pavajul, s-a aflat o cărămidă cu însemnarea unui militar din *cohors I Flavia Commagenorum*; este prima dată când se cunoaște numele trupei dintr-un castru de pe *limes transalutanus*.

Castrul a fost construit pe timpul dinastiei Severilor, posibil, chiar în timpul împăratului Caracalla (214/215 p.Chr.); a fost distrus de carpi pe timpul domniei lui Filip Arabul (245-247 p.Chr.) și refăcut tot în timpul aceluiași împărat, fiind definitiv abandonat în al treilea sfert al secolului al III-lea d. Hr. (250-275 d. Hr.)

Deși castrul de la Jidova a fost supus unui program de conservare - restaurare desfășurat, cu intermitențe, între 1985 și 1990, poarta principală de intrare, situată pe latura de sud (*Porta Praetoria*) are în prezent cel mai mult de suferit.

În primul rând, consolidarea și restaurarea ei (1988, 1990) s-a făcut parțial (de exemplu, suprastructura lemnoasă și bolta dintre cele două turnuri au fost total ignorate) și cu materiale de construcție de slabă calitate, unele fabricate chiar local. Apoi, trebuie subliniat faptul că proiectul de restaurare a fost stopat brusc în anul 1990.

Cu fiecare an, datorită umidității și a deselor și radicalelor schimbări de temperatură (vara 136-37°C; iarna -10°C), structura zidăriei este tot mai mult deteriorată, ajungându-și până la dislocarea elementelor de piatră și cărămidă din cele două turnuri ale porții.

Lucrările de restaurare și consolidare a edificiilor din castru, alături de regândirea spațiului expozițional și organizarea unui centru de studiu, desigur, cu capacitate mică de funcționare, va face din castrul roman de la Jidova un obiectiv de referință pentru România. Realizarea acestui proiect va avea un impact pozitiv asupra dezvoltării durabile a comunității locale și va crea condițiile de conservare și protejare a patrimoniului.

Realizarea acestui proiect va contribui la:

- Dezvoltarea turismului cultural în context european, dezvoltarea durabilă
- Realizarea unor expoziții cu artefacte aparținând civilizației dacice;
- Creșterea interesului pentru cultura și civilizația antică;

Prin Hotărârea Consiliului Județean Argeș nr. 17/29.01.2021 clădirile și terenul aferent castrului roman Jidova au fost date în administrarea Muzeului Județean Argeș, identificate conform anexei 1 la hotărârea în cauză.

Clădirile și terenul aferent castrului roman Jidova au numerele cadastrale 85210, 85605 și 85533 și au fost înscrise în cartea funciara sub numerele 85210, 85605 și 85533.

5. Particularități ale amplasamentului propus pentru realizarea obiectivului de investiție

Castrul Jidova este situat în Regiunea Sud Muntenia, Județul Argeș, la aproximativ 5 Km după limita de sud a orașului Câmpulung Muscel, pe drumul european E 574, pe direcția Pitești – Câmpulung Muscel Rucăr Bran Brașov.

Se poate ajunge de asemenea și din alte direcții: de la Curtea de Argeș spre Câmpulung pe drumul județean 73C (44 km); de la Târgoviște spre Câmpulung pe drumul județean 72A (62 km) până la intersecția cu drumul județean 73, apoi stânga spre Valea Mare Pravăț și Câmpulung – castru (12 km); de la Brașov spre Pitești, pe drumul european E 574 (92 km Brașov – Câmpulung – Castru).

6. Descrierea succintă a obiectivului de investiție propus din punct de vedere tehnic

Prin realizarea investiției se urmărește se urmărește crearea unei soluții coerente din punct de vedere conceptual, parametric și structural.

Conservarea, restaurarea și punerea în valoare a castrului roman Jidova urmărește o serie de intervenții punctuale ce vor consta în structuri menite să sugereze gabaritele.

Proiectul are ca obiective principale:

1. lucrări de restaurare, consolidare și punere în valoare a porții principale de acces în castru – *porta praetoria*;
2. punerea în valoare și includerea în circuitul de vizitare a „clădirii ofițerilor” și a apartamentului centurionului din baraca aflată în *retentura dextra*;
3. intervenții de reconsolidare a zonelor restaurate în anii '70 și '80, păstrând cota de nivel până la care au fost ridicate zidurile construcțiilor antice la momentul respectiv;
4. refacerea expoziție permanente a sitului, utilizând instalații de tip VR (Virtual reality) și alte tehnici multimedia
5. organizarea unui centru științific de studiere a *limes-ului transalutan*.

1. Deși castrul de la Jidova a fost supus unui program de conservare - restaurare desfășurat, cu intermitențe, între 1985 și 1990, poarta principală de intrare, situată pe latura de sud (*Porta Praetoria*) are în prezent cel mai mult de suferit.

În primul rând, consolidarea și restaurarea ei (1988 și 1990) s-a făcut parțial (de exemplu, suprastructura lemnoasă și bolta dintre cele două turnuri au fost total ignorate) și cu materiale de construcție de slabă calitate, unele fabricate chiar local. Apoi, trebuie subliniat faptul că proiectul de restaurare a fost stopat brusc în anul 1990.

Cu fiecare an, datorită umidității și a deselor și radicalelor schimbări de temperatură (vara +36-37°C; iarna -10°C), structura zidăriei este tot mai mult deteriorată, ajungându-și până la dislocarea elementelor de piatră și cărămidă din cele două turnuri ale porții.

Porta Praetoria era principala poartă a unui castru roman. Orientată către zona de unde se aștepta apariția inamicului (în cazul nostru către sud), "Porta Praetoria" este un element definitoriu al castrului roman având, pe lângă rolul funcțional, și unul de prestigiu și de expresie a puterii.

În prezent castrul este lipsit de "interfața" sa cu exteriorul, accesul făcându-se printr-o zonă laterală. Odată cu restaurarea „Porții Praetoria”, accesul în castru va fi posibil pe traseul antic, firesc, prin această poartă.

În cazul acestui obiectiv din castru, intervențiile trebuie să urmărească pe de o parte să păstreze integritate obiectivului, iar pe de altă parte, să corecteze unele vicii datorate metodelor aplicate prin proiectul de restaurare din anii 1985-1990.

În privința modului de punere în valoare a obiectivului, principiile de restaurare și conservare nu mai permit realizarea unor reconstrucții, așa cum s-a optat prin proiectul de restaurare amintit anterior. Având în vedere că nu avem cunoștințe care să ne permită să apreciem cota până la care se ridicau cele două turnuri, potrivit ar fi sugerarea volumetriei lor prin materiale ușoare și care pot fi îndepărtate, soluție folosită și în alte zone din Imperiul Roman (ex.: castrul de la Novae, localitate Svishtov, Bulgaria).

2. În interiorul castrului, cercetările arheologice au dus la identificare unor construcții care puse în valoare pot face castrul roman Jidova un obiectiv mult mai atractiv pentru turiști. Între construcțiile care pot fi mai bine puse în valoare enumerăm: *praetorium*-ul; edificiul de mici dimensiuni prevăzut cu hipocaust – „clădirea ofițerilor” și baraca din *retentura dextra* cu apartamentul centurionului.

La *praetorium*, în anii 1983-1987, pe lângă consolidarea zidurilor clădirii, într-una dintre încăperi s-a ales să fie reconstituit și *hypocaustum*-ul (sistemul de încălzire). Deși, construcția *praetorium*-ului necesită intervenții de consolidare și poate fi mai bine valorificată în cadrul circuitului turistic al sitului, la momentul actual, ea nu poate face obiectul unui proiect de restaurare, deoarece, din anul 2015, aici, cercetările arheologice sunt în derulare.

Edificiul de mici dimensiunii prevăzut cu hipocaust a fost cercetat arheologic în anii 1962-1967, de către Emilian Popescu. Funcționalitatea acestei construcții nu a putut fi stabilită, dar având în vedere dispunerea ei în zona centrală, autorul amintit a bănuțit că ea servea pentru „cazarea ofițerilor”, de aici și denumirea de „clădirea ofițerilor”. Cercetărilor arheologice recente din anii 2010-2015, deși nu au adus precizări cu privire la funcționalitatea acestei clădirii, au permis, totuși, stabilirea cronologiei ei. Astfel, s-a observat că inițial spațiul dintre *horreum* și *principia*, în care se află edificiul de piatră, a

fost ocupat inițial de o construcție de lemn. Aceasta a fost distrusă de un incendiu, eveniment care poate fi plasat cu destul de multă certitudine în jurul anului 246-247 d.Hr. Clădirea de piatră a fost construită după acest moment.

Pe lângă informația istorică, edificiul de piatră se află într-o stare de conservare bună. Toate cele trei încăperi se păstrau pe loc – *in situ* toți stâlpii (*pilae*) care susțineau podelele suspendate. Această situație a arătat că încăperile dispuneau de *hypocaustum* – sistem de încălzire.

Sistemul acesta era realizat din cărămizi și tuburi din lut, material ce are proprietatea de a înmagazina o mare cantitate de căldură eliberată lent după oprirea focului. Un *hypocaustum* avea, în primul rând, un loc în care se făcea focul - cuptorul (*prae-furnium*) dispus în afara clădirii încălzite. Din cuptor pornea un canal cu boltă prin care aerul cald era condus sub podeaua suspendată a camerei ce urma să fie încălzită. Podeaua suspendată, care permitea aerului cald să circule, era realizată din cărămizi de formă dreptunghiulară sprijinite pe stâlpi de cărămizi de mai mici dimensiuni, în cazul de față pătrate (*pilae*). Peste podeaua din cărămizi era întins un strat de mortar, a cărei compoziție era alcătuită din var și bucăți de cărămidă pisată (*opus signum*). Pe acest strat erau așezate plăci de marmură și mozaicuri. Pereții dubli erau realizați cu ajutorul unor tuburi cu secțiune dreptunghiulară (*tubuli*). Pentru a permite aerului cald să circule prin pereți, tuburi, acestea comunicau la nivelul suspensurii cu spațiul de dedesubt. Se crede că temperatura obținută în încăperile încălzite de hipocaust nu trebuie să depășească 30°C.

Dintre elementele enumerate în descrierea anterioară, s-au păstrat cuptoarelor care alimentau instalația de încălzire și aproape toți stâlpii pe care se sprijinea podeaua de cărămidă. În anii 1964-1967, pentru a conserva structurile degajate, s-a ales ca interiorul clădirii să fie acoperit cu pământ curat, iar zidurile care descriau planul construcției să fie consolidate și acoperite cu o șapă de ciment.

Degajare spațiului celor trei încăperi care compun edificiul ar putea face oferi vizitatorului o imagine despre modul în care funcționa hipocaustul și ar putea pune în valoare mai bine clădirea.

În prezent, în circuitul de vizitare, ca urmare a dimensiunilor sale relativ mici (11,90 x 7,90 m), edificiul, deși spectaculos, nu este atât de vizibil în circuitul de vizitare a sitului. Totodată, ca urmare a faptului că zidurile construcției sunt înguste și legate cu un mortar roman de slabă calitate, vegetația a făcut ca porțiuni din paramentele lor să se disloce.

Pentru punerea în valoare a edificiului ar trebui avute în vedere soluții similare celor puse în operă pe siturile de la Novae (Svishtov, Bulgaria – clădirea comandamentului - *principia*) de la sau de la *Viminacium* (Kostolac, Serbia).

Facem precizarea că degajarea structurilor „clădirii ofițerilor” se va face în regim de cercetare arheologică preventivă.

Baraca din *retentura dextra* este situată între latura vestică a castrului și *via decumana*, în spatele hambarului de cerealele. Motivul pentru care merită includerea sa în circuitul de vizitare îl reprezintă starea bună în care s-a păstrat apartamentul centurionului. În săpăturile arheologice efectuate în perioada 1990-1993, s-a observat că podeaua realizată din cărămizi pătrate (53x53x7 cm) se păstra pe loc. De asemenea, în partea de sud a

încăperii s-a aflat și o râșniță de măcinat cereale. Tot în această încăpere a fost descoperită și cărămida cu inscripția care atestă numele trupei care a staționat în castru. Peste suprafața apartamentului a fost construit un acoperiș provizoriu menit să protejeze structurile de intemperii. Deși construcția oferă protecție structurilor, ea este totuși inestetică în peisajul sitului.

În acest caz, soluția ar fi edificarea unei noi construcții menite să protejeze apartamentul centurionului și sugerarea planimetrică a barăcii din care acesta face parte.

3. Pe lângă obiectivele enumerate anterior, în perioada 1970-1990, s-au degajat și consolidat: toate cele patru clădiri de piatră din zona centrală; cele patru porți ale castrului; patru turnuri de curtină și turnurile din colțurile de SV și SE ale castrului. La momentul de față, toate structurile enumerate prezintă probleme la paramentele zidurilor (fisuri, materiale dislocate etc), ca atare, se impun intervenții de reconsolidare a lor, fără a interveni asupra cotei la care au fost ridicate.

4. În incinta castrului funcționează și un muzeu de sit. Expoziția sa, deschisă în anul 1970, este grupată într-o singură sală și cuprinde obiecte descoperite în cercetările arheologice de pe *Limes alutanus* și *transalutanus* și cu precădere în Castrul roman Jidova.

Sunt etalate vase de ceramică (opaițe, veselă de bucătărie, amfore), material tegular (cărămizi și fragmente de țigle, unele cu inscripții, piese de mozaic pavimentar), arme (vârfuri de săgeți, sulițe, cuțite), piese de echipament militar, în esență, obiecte menite să ofere vizitatorului o imagine despre viața cotidiană a soldaților din castru. Trebuie să precizăm că în lipsa unor vitrine securizate și a unei instalații de încălzire, în spațiul expozițional nu pot fi etalate piese cu valoare de tezaur sau care necesită un mediu ambiental stabil.

Muzeul Județean Argeș deține în patrimoniul său monede, fibule, fragmente de coif, material tegular ștampilat și alte piese spectaculoase, care pot fi valorificate într-un spațiu muzeistic adecvat.

Clădirea care adăpostește muzeul are o suprafață generoasă de 50 x 9 m, a fost placată cu rigips pe exterior, ferestrele de pe fațadele de sud, vest și nord au fost înlocuite cu tâmplărie de termopan.

În interior, spațiul sălii în care sunt expuse obiectele muzeistice și o a doua sală cu dimensiuni similare au fost recondiționate. Spațiul destinat depozitului de ceramică a fost și el recondiționat, însă pentru a fi complet funcțional trebuie înlocuită fereastra de pe latura de est și refăcut lambriul care acoperă pereții sau renunțarea la el și utilizarea sa cu instrumentar minim: lupă electrică, masă de lucru, rafturi cu polițe mobile. Pe lângă cele trei săli, clădirea dispune de alte patru încăperi, două dispuse pe latura de sud, care servesc bazei arheologice, și alte două încăperi pe latura de nord care necesită recondiționare (refacerea instalației electrice, refacerea tencuielilor, a tavanelor și podelelor).

După cum se vede, clădirea este destul de generoasă, însă spațiul ei nu este în totalitate și judicios valorificat. Prin urmare, se impune o regândire conceptului expozițional (schimbarea tipurilor de vitrine, realizarea de spoturi luminoase, conceperea unui circuit de vizitare), organizarea unui mic spațiu de vânzarea a biletelor și de bookshop.

Sala din dreapta holului, ar putea fi gândită ca un spațiu mixt: o zonă multimedia și iar circuitul de vizitare în acest spațiu ar trebui organizat astfel încât să sugereze parcurgerea întreg traseului limesului transalutan.

Zona de multimedia va fi dotată cu o instalație VR, care să permită vizualizarea unor reconstituiri istorice 3D sau a unui circuit prin castru. În continuare spațiului multimedia, un perete central fals ar putea compartimenta sala în două, iar pe traseul de vizitare trebuie etalate descoperiri din celelalte castre de pe *limes*-ul transalutan. Spațiile expoziționale trebuie dotate cu monitoare și panouri digitale.

5. Organizarea centrului de studiere a *limes*-ului *Transalutanus* va avea ca punct de plecare prezența în incinta muzeului a depozitului de ceramică (deja existent). Pe lângă acesta poate fi amenajate o bibliotecă și un birou de lucru. Acestea vor fi locat în încăperile de pe latura de nord a clădirii.

Pentru ca muzeul să devină funcțional trebuie utilat cu minimumul necesar: masă de lucru (2,50x1,20 m), computer, lupă dotată cu lampă electrică, rafturi, unele dintre ele cu polițe mobile. Biblioteca va avea fi concepută astfel să cuprindă o zonă (restrânsă) cu mese pentru studiu și rafturi pentru depozitarea cărților.

Pentru buna funcționare, clădirea necesită pe lângă intervențiile de reparații și eventuale regândiri ale organizării spațiului, montarea unei centrale (care să asigure încălzirea întregului spațiu) și intervenții la instalația de energie electrică.

Lucrările de restaurare și consolidare a edificiilor din castru, alături de regândirea spațiului expozițional și organizarea unui centru de studiu cu capacitate mică de funcționare, va face din castrul roman de la Jidova un obiectiv de referință pentru România. În plus, acest model: sit, muzeu de sit și centru de cercetare care funcționează împreună se aplică peste tot în Europa și mai puțin în România.

Pe lângă lucrările de mai sus enumerate se va avea în vedere și realizarea unor activități de promovare care vor consta în:

- digitalizarea Castrului roman;
- crearea unei aplicații dedicate vizitatorilor;
- marcarea și semnalizarea rutei.

7. Studii si expertize necesare a fi elaborate

Pentru realizarea lucrărilor sunt necesare următoarele documentații de proiectare/ studii elaborate în conformitate cu legislația în vigoare:

- Studiu topografic;
- Studiu geotehnic;
- Expertiză tehnică;
- Studii de specialitate- studiu istoric;
- Elaborare D.A.L.I;
- Elaborare documentație pentru obținerea Certificatului de Urbanism;

- Documentație pentru obținerea Certificatului de urbanism;
- Studii arheologice preventive.

Punerea în opera a proiectului de restaurare și conservare va respecta prevederile legale naționale și internaționale privind monumentele de patrimoniu, respectiv:

- Legea nr. 422 din 18 iulie 2001 privind protejarea monumentelor istorice cu competențele și modificările ulterioare;
- Ordonanța nr. 43 din 30 ianuarie 2000 - privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național cu competențele și modificările ulterioare;
- Convenția Europeană din 16 ianuarie 1992 pentru protecția patrimoniului arheologic (revizuită) - La Valetta.

Manager,
CORNEL POPESCU

Întocmit,
Muzeograf Ion Dumitrescu

